

VIHAPUHEESTA VAPAA NUORISOTILA

TYÖNTEKIJÖILLE:

VIHAPUHEESTA VAPAAN NUORISOTILAN RAKENNUSPALIKAT

Jokainen ihminen on erilainen monen eri identiteetin ja ominaisuuden yhdistelmä. Moninaisuuden arvostamisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen tulee olla lähtökohtia nuorisotoiminnassa. Jokaisella nuorella on oikeus kokea arvostusta sellaisena kuin on.

Vihapuhe on syrjivää, ihmisarvoa alentavaa ja esimerkiksi uhkailevaa ilmaisua, joka kohdistuu yksittäisiin ihmisiin ja heidän ominaisuuksiinsa tai kokonaisesti ihmisryhmiin. Se perustuu suvaitsemattomuuteen ja vihaan kokonaisia ihmisryhmiä kohtaan. Vihapuheella loukataan ihmisten ja ihmisryhmien ihmisarvoa halventaen tai esittäen heidät jonkin yleistyksen kautta. Sillä kiistetään ihmisten oikeus olla oma itsensä ja pyritään vaientamaan ja sulkemaan heidät ulos.

Vihapuhe hyökkää kokonaisvaltaisesti erityisesti lapsen ja nuoren identiteettiä vastaan ja kohdistuu asioihin, joita hänen tulisi pitää itsessään arvokkaana. Sillä kiistetään ihmisten oikeus olla oma itsensä ja pyritään vaientamaan ja sulkemaan heidät ulos.

Nuorisotilassa nuorta tulee tukea sellaisena kuin hän on ja luoda turvallinen, yhdenvertainen ja arvostava ilmapiiri jokaiselle. Nuorten inhimillisen moninaisuuden tulee olla vihan ja pelon sijasta rikkauden ja ilon lähde.

1. TIEDOSTA VIHAPUHE

Tiedosta, että vihapuhetta voi esiintyä myös sinun nuorisotilassasi. Sitä saattavat tuottaa nuorten lisäksi myös työntekijät.

Vihapuhe loukkaa ja satuttaa kohdettaan. Hänen kokemuksensa vihapuheesta täytyy ottaa aina vakavasti.

Vihapuhetta ei suinkaan ole aina helppoa tunnistaa sellaiseksi. Tilanteet tulevat eteen nopeasti eikä aina voi tietää, mitä tehdä. Voi olla vaikea sanoa, onko kyse vihapuheesta vai esim. harmittomasta huumorista. Vihapuheen tuottaja ei yleensä myönnä eikä aina edes ymmärrä levittävänsä suvaitsematonta vihaa, ja joskus vihapuheen kohdekaan ei halua myöntää, että häntä yritetään alistaa. Vihapuhetta esiintyy kuitenkin Suomessa tänä päivänä valitettavasti paljon, myös nuorisotiloissa. Nuorten kanssa keskustellessa he kertovat lähes poikkeuksetta todistaneensa vihapuhetta ja usein myös olleensa sen kohteina. Esimerkiksi toistuvat vitsit voivat loukata samoja ihmisiä päivittäin, vihapuhetta

VIHAPUHEESTA VAPAA NUORISOTILA

voidaan puhua selän takana tai sitä voivat tuottaa odottamattomat tahot, kuten nuorisotyöntekijät tai jopa sinä itse!

Nuorisotilassa uhkaava, nöyryyttävä tai alistamaan pyrkivä vihapuhe on koko yhteisön ongelma, jota on syytä myös käsitellä yhdessä. On tärkeää ottaa vihapuheen kohteeksi joutuneen nuoren kokemus vakavasti, vaikka itse olisikaan huomannut esimerkiksi jonkin tavan tai ilmauksen olleen loukkaava, tai vaikka joku muu olisi eri mieltä sen loukkaavuudesta.

2. TUNNISTA VIHAPUHE

Tutustu vihapuheeseen näiltä sivuilta löytyvien materiaalien avulla. Varmista, että kaikki nuorisotilan kävijät tietävät mitä vihapuhe on.

Tulosta sivuilta löytyvät nuorille tarkoitetut infomateriaalit ja tämä teksti sekä muut työntekijöille tarkoitetut materiaalit ja laita ne esille paikkaan, josta asianomaiset löytävät ne.

Miettikää yhdessä, millaisia stereotyyppioita ja ennakkoluuloja nuorten ja työntekijöiden keskuudessa esiintyy. Voitte käyttää apuna esimerkiksi eivihapuheelle.fi/materiaalipankki -sivuilta löytyvää *Vihapuhepuu*-harjoitusta vihapuheen syiden ja seurauksien pohtimiseksi.

Voitte järjestää myös työpajoja ja koulutuksia tai tapahtumia.

Mitä vihapuhe on?

Euroopan neuvoston ministerikomitea on muotoillut vihapuheen näin:

”Vihapuhetta ovat kaikki sellaiset ilmaisumuodot, **jotka levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, juutalaisvihaa tai muuta vihaa, joka pohjautuu suvaitsemattomuuteen.** Tämä koskee niin aggressiivista suvaitsematonta kansallismielisyyttä kuin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten syrjintää ja vihamielisyyttä heitä kohtaan.”

Vihapuhetta ei ole vain rasistinen tai ulkomaalaisvastainen puhe, vaan vihapuheen kohteena voivat olla myös esimerkiksi naiset, ikäihmiset, nuoret, vammaiset, seksuaalivähemmistöt, kieli- tai uskonnolliset vähemmistöt tai -enemmistöt tai esimerkiksi jonkin puolueen tai vaikka urheiluseuran kannattajat. Tällä hetkellä esimerkiksi muslimivastaisuus on yleistynyt Suomessa. Ihmiset muodostavat asenteita toisia kohtaan sillä perusteella, että joku aivan muu on tehnyt jotain - toisella puolella maailmaa!

Suomen yhdenvertaisuuslain 14 §:n mukaan laitonta **häirintää** on (syrjivä) käyttäytyminen, joka synnyttää ”henkilöä halventavan tai nöyryyttävän taikka häntä

VIHAPUHEESTA VAPAA NUORISOTILA

kohtaan uhkaavan, vihamielisen tai hyökkäävän ilmapiirin”. Tämä kuvaus kertoo myös siitä, millaisia tunnelmia vihapuhe tuottaa yhteisön jäsenille. Se vaikuttaa vihapuheen kohteen lisäksi myös kaikkiin muihin yhteisön jäseniin kielteisesti. Vihan ja pelon ilmapiiri ei ole sopiva kasvualusta nuorille.

On tärkeää, että niin nuorisotilan työntekijät ja nuoriso-ohjaajat kuin nuoret itsekin tietävät, mitä vihapuhe on ja miksi sitä tulee vastustaa.

Vihapuheella on taipumuksena madaltaa kynnyistä myös vakavampaan väkivaltaan ja viharikoksiin. Vihapuheella luodaan vähemmistöryhmien vastaista ilmapiiriä ja asenteita, jotka saavat ihmiset hyväksymään yhä kovempaa toimintaa. Kynnys siirtyä yhä useammin toistuvasta ja jatkuvasta ”lievästä” syrjinnästä väkivaltaisiin hyökkäyksiin ja edelleen viharikoksiin madaltuu, jos yhteisö ei aseta vihan oikeuttamiselle ja lietsomiselle rajoja.

Tulosta tämä teksti vihapuheesta ja nuorille vihapuheesta kertovat infolaput. Liitä pidempi teksti uusien työntekijöiden perehdytysmateriaaliin ja pane nuorille tarkoitettut infolaput johonkin yleisessä tiedossa tai näkyvillä olevaan paikkaan, esimerkiksi palautelaatikon tai kyltin lähelle, jotta kuka vain voi tarvittaessa palata niihin ja lukea, mitä vihapuhe on ja miksi se on vahingollista.

On hyvä keskustella porukalla siitä, millaisia stereotyyppioita ja ennakkoluuloja nuorten ja työntekijöiden keskuudessa esiintyy eri ryhmistä. Mitä ominaisuuksia kokonaisuun ihmisryhmiin liitetään? Voiko jonkun meistä muka pelkittää yhteen ainoaan ominaisuuteen, kuten italialaisuuteen? Mitä sillä perusteella voi kertoa jostain tietystä ihmisestä? Onko oikein, että joku muu kuin sinä itse yrittää määrätä ulkopuolelta käsin, millainen olet? Entä miltä tuntuu ihmisestä, joka joutuu kuulemaan päivittäin ihmisarvoaan alentavaa tai uhkaavaa kommentointia, huutelua tai muuta viestintää?

Järjestä tarpeen mukaan keskustelua ja koulutusta tai työpajoja, joissa voitte tehdä internet-sivuston materiaalipankin <http://eivihapuheelle.fi/materiaalipankki> tai Kirjanmerkit-käsikirjan <http://eivihapuheelle.fi/kirjanmerkit> harjoitteita. Erilaiset teemapäivät tai tapahtumat ovat myös hyviä tapoja tuoda aihetta esille.

3. PUUTU VIHAPUHEESEEN

Sopikaa, että vihapuhetta ei sallita. Se satuttaa, on epäoikeudenmukaista ja loukkaa toisten ihmisarvoa.

Selvitä, onko nuorten välisissä ristiriitatilanteissa käytetty vihapuhetta. Tuomitse loukkaava teko, älä nuorta itseään.

VIHAPUHEESTA VAPAA NUORISOTILA

Pura keskustelun avulla vihapuheen taustalla vaikuttavia ennakkoluuloja ja stereotyyppioita. Anna nuorille uutta tietoa ennakkoluulojen tilalle.

Linja vihapuheeseen on selvä: Se ei ole hyväksyttävää käytöstä kanssaihmiä kohtaan eikä sitä sallita. Sopikaa yhdessä vihapuheen kiellostasta ja siitä, miten varmistatte, että vihapuheeseen aina myös puututaan. Keskustelkaa toimista myös yhdessä nuorten kanssa: mitä he toivovat aikuisten tekevän.

Muista tukea vihapuheen kohteeksi joutunutta. Käy tilanne läpi hänen/heidän kanssaan ja anna hänen/heidän kertoa omin sanoin, miltä heistä tuntuu. Kerro vihapuheen olevan väärin ja kiellettyä. Tärkeää on ylipäättään keskustella aiheesta. Vihapuhe kumpuaa kotoa ja porukassa opituista ja muilta ihmisiltä kuulluista käsityksistä, jotka ovat ilkeämielistä panettelua tai suoraa vihanlietsontaa. Sitä tulee purkaa yhdessä. Jos ei tee mitään, syntyy viesti siitä, että vihan lietsonta, ulossulkeminen ja alistaminen olisi hyväksyttävää.

Pohtikaa yhdessä nuorten kanssa: Ovatko ihmiset todella niin yksioikoisia kuin vihapuheen levittäjät väittävät? Onko vihapuheen tuottajalla itsellään vain yksi ominaisuus, jota hän ei edes itse saa määritellä? Saako ihminen määritellä yksioikoisesti toisen ihmisen tai kokonaisen ihmisryhmän ja esittää hänestä mitä tahansa väitteitä? Millainen maailma on sellainen, jossa ihmiset pyrkivät aggressiivisesti vastustamaan ja alistamaan toisia ihmisiä? Entä sellainen, jossa jokaisella on oikeus olla sellainen kuin on ja ihmiset voivat oppia toisiltaan?

Keskustelun tueksi:

- Nuorta tulee kuunnella, kyseenalaistaa ja haastaa.
- Keskustelut tulee käydä tuomien loukkaava teko, mutta ei nuorta itseään.
- Nuorten vihapuheen auki purkaminen ja siihen vaikuttaminen vaatii nuorten näkökulmien ymmärtämistä, mutta ei hyväksymistä.
- Nuorille tulee antaa uutta tietoa ennakkoluulojen tilalle.

Miten käsitellä vihapuhetta ryhmässä

10 askelta keskusteluun nuorten kanssa

1. Tulisiko vihapuhe vain sivuuttaa? (ja antaa hiljainen hyväksyntä?)
2. Faktatiedon antaminen
3. Voitko selittää minulle tarkemmin?
4. Käsittele aina yksi väite tai argumentti kerrallaan.
5. Haluatteko tuota todella? Miten se olisi toteutettavissa?

VIHAPUHEESTA VAPAA NUORISOTILA

6. Huumori vihapuheen käsittelyssä. (Toisen satuttaminen ei ole hauskaa.)
7. Ota muut keskusteluun mukaan.
8. Rauhallisuus.
9. Keskity myös hiljaisiin.
10. Parempi myöhään kuin ei milloinkaan.

(Katso tarkemmin: R-sana - kirja rasismista)

Tämän sivun lopussa olevan linkkilistan sivustoilta löydät runsaasti lisätietoa vihapuheen vastustamisesta, yhdenvertaisuuden varmistamisesta, rasisminvastaisesta työstä, ahtaiden normien vahingollisuudesta.

4. TEE KYLTTI JA PALAUTELAATIKKO

Tehkää yhdessä nuorten kanssa Vihapuheesta vapaa nuorisotila -kyltti ja asettakaa kyltti nuorisotilaan kaikkien nähtäville.

Perustakaa myös yhteinen palautelaatikko, johon nuoret voivat kertoa nimellä tai nimettömästi kokemastaan ja todistamastaan vihapuheesta. Suhtautukaa palautteeseen vakavasti.

Lataa näiltä sivuilta logo, ja tulosta se. Sommitelkaa ja valmistakaa nuorten kanssa teille sopivan näköinen kyltti, jossa logo on.

Palautelaatikko on hyvä siksi, että vihapuheen kohteen tai sitä todistaneen kolmannen osapuolen ei ole välttämättä helppo kertoa avoimesti tilanteesta. Palautelaatikon ei tarvitse koskea vain vihapuhetta, vaan se voi olla ihan yleinen palautelaatikko, jolloin palautteen jättäminen on helpompaa. On tärkeää, että nuoret voivat kertoa kokemistaan ongelmista eri kanavia pitkin. Myönteinen palaute laatikossa puolestaan piristää niin antajaansa kuin saajaansakin.

5. PÄIVITÄ SÄÄNNÖT JA OHJEET

Sisällytä vihapuheeseen puuttuminen talon toiminta-, yhdenvertaisuus- ja muihin suunnitelmiin.

Sopikaa, kenen puoleen tulee kääntyä ongelmatilanteissa.

Perehdyttäkää uudet työntekijät ja nuoret.

Jotta vihapuheen vastaisuus todella toteutuu, on se syytä kirjata talon toimintaohjeisiin. Jos teillä on kirjallinen toimintasuunnitelma, kirjatkaa sinne näiden ohjeiden noudattaminen esimerkiksi seuraavasti:

VIHAPUHEESTA VAPAA NUORISOTILA

"Hukkilan nuorisotila on vihapuheesta vapaa nuorisotila. Tämä varmistetaan järjestämällä asiaa koskeva koulutus työntekijöille ja keskustelutilaisuus / teemapäivä nuorille huhtikuussa. Vihapuheesta vapaan nuorisotilan seurantalomake täytetään syyskuussa." (Hyvissä ajoin ennen toimintasuunnitelman ja budjetin tekoa.)

Jos nuorisotilalla tai organisaatiolla on yhdenvertaisuussuunnitelma (yli 30 työntekijän työpaikoilla se on pakollinen), sisällyttäkää siihen nollatoleranssi vihapuheelle ja toimintaohjeet vihapuheeseen puuttumiseen.

Sopikaa vastuista: Kenen puoleen tulee kääntyä vihapuhetta havaitessaan. Onko talossa "vihapuhevastaava" tai asian eksperti? Kuka huolehtii, että tila säilyy vihapuheesta vapaana? Toimikaa yhdessä.

Kertokaa uusille työntekijöille ja uusille nuorille vihapuheettomuuden periaatteesta ja mistä he saavat lisätietoa (infolaput, työntekijät). Kertokaa heille myös palautelaatikosta.

6. SEURAA TILANNETTA

Nimetkää yksi vastuuhenkilö, joka huolehtii seurannan toteutumisesta ja toiminnan kehittämisestä.

Täyttäkää säännöllisesti seurantalomake ja sopikaa toimenpiteistä, joilla nuorisotila pysyy vihapuheesta vapaana.

Seurantalomake on tarkoitettu täytettäväksi säännöllisin väliajoin. Nimetkää jonkun vastuulle se, että seurantalomake tulee täytetyksi vuosittain ennen toimintasuunnitelman ja talousarvion tekemistä. Arkistoiakaa täytetyt seurantalomakkeet samaan paikkaan, jolloin voit verrata eri vuosien tilannetta keskenään. Täyttäkää seurantalomake yhdessä ja kerätkää tarvittavat tiedot. Onko nuorisotilanne pysynyt vihapuheesta vapaana? Onko jossain kohdassa puutteita, joille tulisi tehdä jotain? Sopikaa, kuinka varmistatte vihapuheen pysymisen poissa nuorisotilastanne.